

KURULUŞU, GELİŞMESİ VE FONKSİYONLARI AÇISINDAN SAIMBEYLİ ŐEHİRİ

Yrd. Doç. Dr. Tülay ÖCAL*

ÖZ: Bu çalışmada, kuruluşundan günümüze Saimbeyli'nin gelişim dönemleri ve günümüzdeki fonksiyon özelliklerine değinilmiştir. Türkiye'nin güneyinde, Akdeniz Bölgesinin kuzeydoğusundadır. Adana bölümü içerisinde yer alır. Saimbeyli şehri, Adana iline bağı bir ilçe merkezidir. Tarihi bir yol ağına sahip olan Saimbeyli, orta çağda kervan yolunu koruma amaçlı bir kale şehri olarak kurulmuştur. Burası zamanla gelişerek Saimbeyli çevresine yayılmıştır. Şehir günümüzde, Badimon Kalesi çevresindeki düzlüklerde ve kalenin doğusunda vadi yamaçlarında gelişimini sürdürmektedir.

2008 nüfus sayımına göre, Saimbeyli 4000 (Erkek 2015, Kadın 1985) kişidir. Bu sayının, 1820'sini ekonomik yönden faal olanlar, 2180'ini ise faal olmayanlar oluşturmaktadır. Ekonomik yönden faal nüfusun sektörlere dağılımı şöyledir: 630 kişi hizmet sektöründe, 57 kişi sanayi sektöründe, 175 kişi ticaret sektöründe, diğerleri de tarım ve orman sektöründe çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Saimbeyli Şehri, Şehrin Gelişimi, Fonksiyon Özellikleri.

From the Point of Foundation, Development and Funcionality of the City Called Saimbeyli

ABSTRACT: This study focus on the city of Saimbeyli with regard to the development, establishment and present-day functional characteristics. Saimbeyli is in the South of Turkey and in the east of Mediterranean Region. Saimbeyli is located in Adana area and it is a district belonging to Adana. Saimbeyli which has a historical road web was had been established in the Dark Ages in order to protect the caravan route. It has developed with the time and expanded to the periphery of Saimbeyli. Today, the city has spreaded to the plains of hills where Badimon castle ruins are found and to the sides of canyons in the east of the ruins.

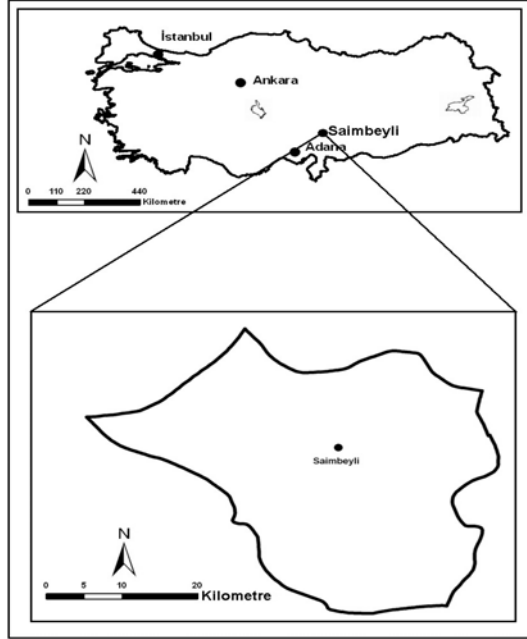
* Niğde Üni. Eđit. Fak. Sosyal Bilgiler Öğr. Böl. tocal@nigde.edu.tr

There are 5198 people (males:2759, females:2439) living in Saimbeyli according to 2000 census. From the point of working capacity, 1820 of them are engaged in different works, whereas 3378 are jobless. The distribution of economically active population in terms of the sectors are 630 are in services, 57 are in industry, 175 are in trade, and the rest are in agriculture and forestry.

Key Words: Saimbeyli city, City Development, Functional Characteristics

Giriş

Araştırmamıza konu olan Saimbeyli şehri Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde, Orta Toros Sıradağlarında, Adana ilinin yönetim sınırları içinde yer alır. Saimbeyli'nin kuzeyinde Tufanbeyli (Adana), kuzeybatısında Develi (Kayseri), batısında Göksun (Kahramanmaraş), güneydoğusunda Andırın (Kahramanmaraş) ile Kadirli (Osmaniye), güneyinde Kozan (Adana) ilçeleri bulunur. (Harita 1)

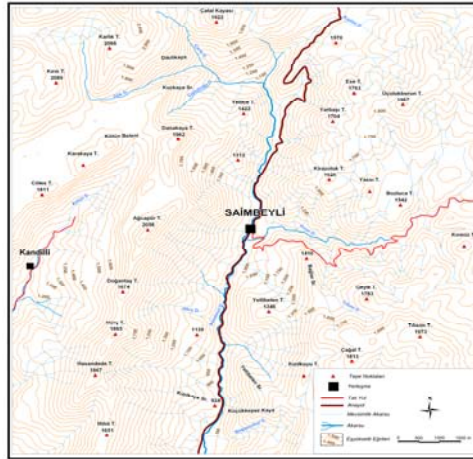

Şekil 1: Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

Saimbeyli Toros Orojenik Kuşağı'nın doğu kesiminde yer alır (Özgül, vd. 1973: 83). Saimbeyli'de Alpin devinimler tüm birimleri ileri derecede etkilemiştir. Genellikle kuzey-güney ve kuzeydoğu-güneybatı

eksenli antiklinaller, seklinaller, çok açık bazı uyumsuzluklar, yatay makaslama kuvvetlerini heterojen bir ortamda etkimesiyle devrik kıvrımlar, ters faylar ve bindirmeler oluşmuştur. Doğu Anadolu Fayına paralel faylar serisinin çoğunluğunun itki fayı karakterini göstermesi, kıvrımların bazılarının devriklik kazanmış olmaları ve eksenlerinin olası sıkıştırma kuvvetlerinin doğrultusuna dik olması da yörenin yapısal özelliklerini belirginleştiren yapısal niteliklerdir. Gürleşen Köyü ile Saimbeyli arasında gözlenen ve yaklaşık kuzey-güney uzanımlı bir eksenli olan antiklinalin çekirdeğinden ordovisiyen yaşlı Armutdere formasyonu çıkar. Alt Devoniyen ve Jura- Kretase yaşlı birimler doğu kanadın da ise ters dönmüş olarak yaşlıdan gence doğru Orta Devoniyen, Üst Devoniyen, Karbonifer ve Permiyen yaşlı birimler yüzeyleşmektedir. Antiklinalin devrik karakterde olması yaklaşık doğu-batı doğrultulu makaslama kuvvet çiftini heterojen ortamda etkinliği ve batıdan gelen kuvvetin diğerine oranla çok fazla olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir. Kıvrım çekirdeğinden çıkan Armutlu Dere Formasyonu litolojik özelliğinden ötürü fazla aşınarak, iki yamacı oldukça dik olan Saimbeyli Deresi Vadisini oluşturmuştur (Tutkun 1983: 44- 46).

Saimbeyli şehri, Torosdağ Sistemine bağlı dağların Obruk ve Kirkot Çayları kenarında dar bir vadi içerisinde oldukça eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Şehir deniz seviyesinden 1050 m yüksekliktedir. Saimbeyli çevresinin %91'i dağlıktır. Bu çevrede tepelik alanlar fazladır. Şehrin doğusunda Güney, Avcı Pıra, Süt, Deliktaş ve Kurt Kuyusu tepeleri, güneyinde ise Kızıl Dölek ve Kayabaş tepeleri ile Alibey Yaylası yer alır. Batısında Mıhlı, Ağcapür, Kötün Belen, Karlık ve Boğazlan tepeleri yer alırken, kuzeyde Boğazlar, Çardak Beli, Sarıpınar, Burunluk, Sehil Güney, Başyurt ve Küçük Güney tepeleri ile çevrilidir. (Harita 2).

Şekil 2: Saimbeyli ve Çevresi Topografya Haritası

Saimbeyli şehrinde yıllık ortalama sıcaklık 15,6 °C'dir. Yıllık minimum ortalama sıcaklık 4 °C, yıllık maksimum ortalama sıcaklık ise 22 °C'dir. En düşük sıcaklık Ocak ayında -10 °C olarak gerçekleşirken, en yüksek sıcaklık ağustos ayında 41 °C olarak gerçekleşmektedir.

Yıllık yağış miktarı, 946. 5 mm'yi bulurken, kış mevsimi 447.7 mm'lik yağışla toplam yağışın % 47,3'ünü oluşturur. İlkbahar 278.7 mm'lik yağışla toplam yağışın % 29,4'ne denk gelirken, sonbahar mevsimi 157,3 mm'lik yağışla % 16,6'sına denk gelir. En az yağış 62,8 mm'lik yağışla toplam yağışın % 6,7'sini oluşturan yaz mevsimidir.

Saimbeyli Akdeniz iklim kuşağı içinde yer almakla beraber, İç Anadolu'nun karasal iklimi etkisi altındadır. Karasal iklim karakteri olarak kışlar soğuk ve sert, yazlar serin ve yağışlı geçmektedir.

Bitki örtüsü olarak Toroslardaki orman kuşağı içindeki karaçam (*Pinus nigra*) ve kızılçamlar (*Pinus brutia*) vardır. Gökmar (cilicionfir), palamut meşesi (*valania oak*), saçlı meşe (*cupped oak*= European turkey oak) ve Toros sediri (*Lebanon cedar*) ormanlarına da rastlanır. Burası, yüksek ormanlar ve iğneli ormanlar kuşağıdır. Obruk ve Kirkot vadileri yamaçlarında ve şehrin çevresinde fundalıklar bulunur. Bu vadilerin dere yataklarında ve derelere bağlanan tali dere yataklarında kavak, çınar ve bahçelikler yer alır. Bu bağ ve bahçelerin etrafı fundalıklarla çevrilidir.

İlçenin başlıca akarsuları Seyhan' a dökülen Göksu ile Yenice akarsularıdır. Bunlardan başka Yağlık, Çatak, Çaylan, Kandil, Demirci, Ağa, Mahmutlu, Saimbeyli, Dingir, Gözümdere, Tekköprü ve Belere akarsuları vardır. Saimbeyli ve Çatak akarsuları ilçenin güneyinde Osmaniye akarsuyu ile birleşir. Saimbeyli'nin içme suyu 5 km uzaklıktaki Obruk akarsuyundan gelir.

1. Saimbeyli'nin Kuruluşu ve Gelişimi

Saimbeyli Obruk ve Kirkot akarsuları kenarında dar bir vadi içerisinde, oldukça eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Şehir, deniz seviyesinden 1050 metre yükseklikte olup, çevresine bakıldığında % 91'i dağlıktır. Saimbeyli de tektonik yapıyı oluşturan kuzey-güney ve güneybatı yönelimli kıvrımlar, faylar, bindirmeler ve sürüklenmeler mevcuttur. Kuzey-güney uyumlu olan çok derin ve aynı uzanımlı vadilerle birbirinden ayrılmaktadır. Saimbeyli'yi batıdan doğuya düşündüğümüzde kuzey-güney yönlü Cumhurlu ve Saimbeyli akarsuları ve kuzeydoğu-güneybatı yönlü Göksu akarsuyu boydan boya kesmektedir. Şehrin kuruluşunu etkileyen bu faktörler, gelişim düzeninde de etkilidir.

Saimbeyli'nin bulunduğu saha X.yy'da Kataonia şehirleri arasında Badimon (Saimbeyli) olarak geçmektedir (Ramsay 1961: 346). X. yy'dan itibaren bu sahanın kuruluş yerinin yol güzergahı üzerinde olması gelişimini etkilemiştir. Geçmişte kervan yolu üzerinde olması, Akdeniz kıyıları

ile İç Anadolu Bölgesi arasında ticaretin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu yolun önemli olmasından dolayı şehir kalesini Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar kullanmışlardır. Kale, kervan yolunu denetlediği için, bazı dönemlerinde tamir ve onarım geçirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Saimbeyli'de aşiret beyleri söz sahibi olmak için mücadeleler verirken bu olumsuz ortamda şehir nüfusunda azalma olmuş; fakat şehir önemini korumuştur.

Saimbeyli, Osmanlı Devleti'nin yönetimi altında varlığını sürdürürken I. Dünya Savaşı sonunda Fransızlar Adana yöresini işgal etmiştir. Bu işgal Saimbeyli'de yaşayan Ermenileri ayaklandırarak, silahlanmalarına sebep olmuştur. Saimbeyli'yi kontrol altına almak isteyen Fransızlar, Ermeni çetelerine destek vermişlerdir. Bu destek sonucunda, Ermeniler Saimbeyli'lere zulüm yapmış ve öldürmeye başlamıştır. Olayların artması üzerine, Saimbeyli'ye Kuva-yı Milliye birlikleri gönderilmiştir. Ermenilerle Kuva-yı Milliye birlikleri arasındaki çatışma esnasında birçok masum insanımız öldürülmüş ve şehirde yakılmıştır. Bu yangında tek bir sağlam bina kalmamıştır.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra cumhuriyet'in ilk yıllarında Saimbeyli bir köy konumuna getirilmiştir ve gelişimini yavaş sürdürmüştür. Hala yol güzergâhı üzerine bulunan Saimbeyli, günümüzde 4000 nüfusu ile Adana'ya bağlı bir ilçe merkezidir.

Bugün için Saimbeyli'nin gelişim safhalarını incelemek oldukça zordur. Bunun nedeni, yerleşim yeri hakkındaki kaynakların sınırlı olması ve seyyahlar ile salnamelerden edindiğimiz bilgiler ışığında açıklamaya çalışmamızdır. Şehir, XV. yy'dan beri sınırlı gelişmekle birlikte, günümüzdeki gelişimi vadi boyunca ve dağlık alana doğrudur. Saimbeyli yangın ve savaşlar sonucu gelişmemiş ve bu yüzden nüfus artışı az olmuştur. Bu olumsuzluklar Saimbeyli'yi iki başlık altında incelememize neden olur.

A. X. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Olan Dönem

B. XVIII. Yüzyıldan Günümüze Kadar Olan Dönem

1.A. X. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Olan Dönem

Tarihi kaynaklardan anlaşıldığı üzere, Saimbeyli (Badimon, Haçın) çok eski yerleşim tarihine sahiptir. X. yy'da Bizans Dönemi'nde Haçın (Badimon) Cilicia'yı Toroslar üzerinden Kapadokya'ya bağlayan önemli bir yol üzerinde kurulmuştur. Bu dönemlerde farklı isimlerle anılan Saimbeyli'nin (Haçın) yazılı kaynaklarda da farklı telaffuz edildiği görülür. İbn Bini'nin eserinde Hancin olarak geçerken, (Öztürk 2006: 184) diğer kaynaklarda Haçın ya da Hacin olarak adlandırılmaktadır (Akkaya 2003: 66).

Ramsay'ın da belirttiği gibi. X. yy'da Bizans Dönemi'nde Germanicia ile Adana'ya giden geçidin başka olduğu söylene de kastedilen geçitlerin Anazarbosla ve Sis (Flavius)'den Hacin (Badimon) ve Kokosos'a giden mühim boğazla, Cilicia'dan Argoios Dağı'nın hemen güneyindeki havalide açılan geçitler olması lazımdır (Ramsay 1961: 21). Saimbeyli (Badimon, Hacin)'nin kuruluş yerinin geçmişten beri Adana-Kayseri yol güzergâhı üzerinde olduğu ve iki bölgeyi birbirine bağladığı ortaya çıkmaktadır.

Saimbeyli X.yy'dan XV. yy'a kadar Bizanslılar ile Türkler arasında sürekli el değiştirmiştir. Bu yıllar Hıristiyan nüfusun fazla olduğu ve Türk boylarının buralara yerleşmeye başladığı dönemlerdir. Malazgirt Savaşı'ndan sonra Türk boylarının bölgeye yerleştirilmesi hız kazanmış olup, Türkler Ermenilerle birlikte yaşamaya başlamışlardır. Saimbeyli, bir süreliğine Çukurova'da Ermenilerin yönetimine geçmiş olsa da daha sonra Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçukluları'nın da idaresine girmiştir. Bu dönemlerde Saimbeyli' de 1500 civarında nüfus olduğu tahmin edilmektedir. 1516'da Osmanlı Devleti idaresine geçen Saimbeyli'nin, Halep ilinin Maraş sancağına bağlı 10.000 nüfuslu bir yerleşim bölgesi olduğu belirtiliyor (Aktan 1985: 165). Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimine geçen Saimbeyli'de şehir gelişimi devam etmiştir. Bu yıllar Hıristiyan nüfus ile Türk nüfusun huzurlu bir ortamda yaşadığı ve şehrin vadiye doğru geliştiği dönemdir. Bu gelişimi sağlayan yol güzergâhı önemini bu yıllarda da korumuştur.

I.B. XVIII. Yüzyıldan Günümüze Kadar Olan Dönem

Bu dönemde güvenliğin artması ve yol güzergâhı üzerinde bulunması Saimbeyli'yi geliştirmiştir. Kervan yolu ticaretiyle birlikte, Saimbeyli çevresinde hayvancılık faaliyeti artarken, şehrin ticaretinin canlandığı görülür.

Saimbeyli'de 1840'da Hadjine kazası yönetim sınırları içinde 13000 Ermeni ve 5682 Türk nüfus bulunmaktadır. Türk nüfus çoğunlukla çevre köylerde hayvancılıkla uğraşmaktadır. Bu yılları takiben Osmanlı İmparatorluğu'nda aşiret ağaları isyan ederek, bu ağalar kendi yönetim bölgelerine hâkim olmak istemişlerdir. Özellikle Kozan Oğulları'ndan Yusuf Ağa'nın Toroslarda çok sorun çıkarmasından dolayı yörede nüfusun azaldığı görülür. (Lazare S. Venise 1899: 176). Saimbeyli (Hacin) 1848'de kaza merkezi olup (Sezen, 2006, 219) 1856-1857'de de Liva-i Maraş'ın 33 kazasından biridir. (Baykara 1888: 244). Bu verilerde Saimbeyli yönetiminin bazı yıllarda farklı sancaklara bağlandığı, fakat kaza özelliğini koruduğu görülür. 1865 yılında Saimbeyli de aşiret liderlerinden olan Samurağa, bölgeyi ele geçirmek istemiş ve diğer aşiret liderleri ile mücadele etmiştir. Samurağa, Kozanoğlu aşiret ağasını Mısırlı İbrahim Paşa'nın kuvvetlerine büyük bir ödül karşılığında teslim etmiş ve

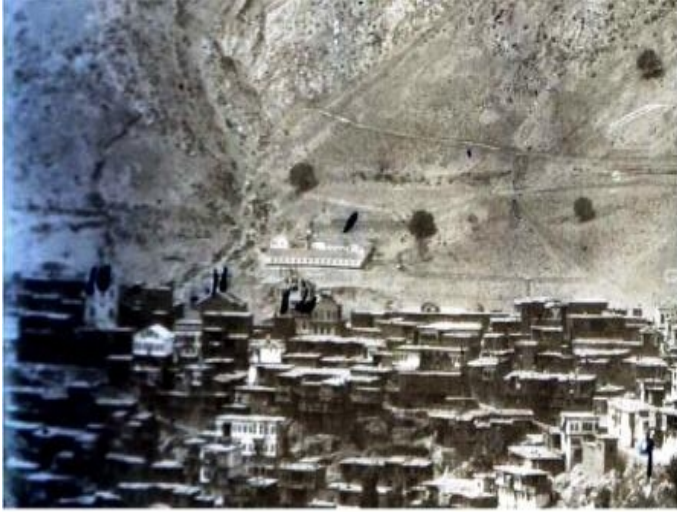
dağların hâkimiyetini tek başına ele geçirmiştir. Bu dönemde, şehirde evler basit tarzda yapılmış olup terasları da bulunmaktadır (Texier 2002: 138-139). Yöredeki yaşam tarzı hakkında bilgi veren bu kaynakta, Türkmenlerin de şehirde yaşadığı gösterilmektedir. Samurağa zamanında Saimbeyli'nin Osmanlı İmparatorluğunun Maraş sancağına bağlı kazası olup nüfusunun çoğunluğunun Türkmenlerden oluştuğu belirtilmektedir..

Saimbeyli 1867-1908 yılları arasında Adana'ya bağlanmıştır. (Öztürk 2006: 814). Bu dönemlerde özellikle 1883 yılında Saimbeyli (Hacin) merkezinin bir yangın geçirdiği, bundan dolayı buradaki halkın şehrin kuzeyinde bulunan Şar Dere'si yakınına yerleştirildikleri ve 150 hanelik bir köyden oluştuğu belirtiliyor (Lazara 1899: 176).

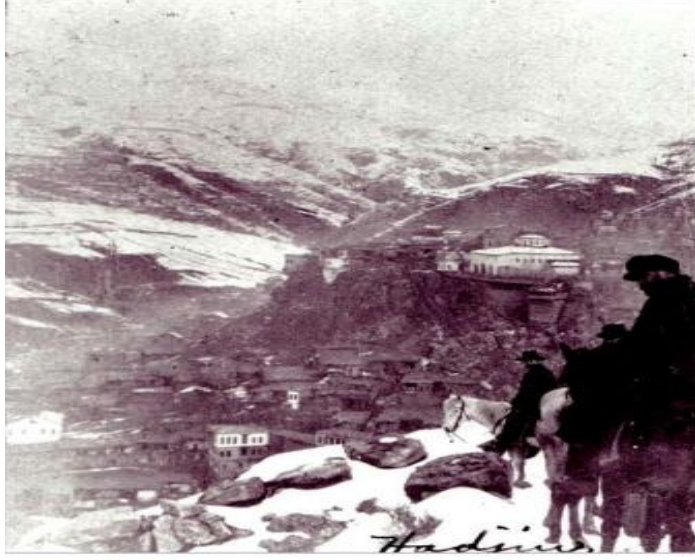
Bu dönemlerde Saimbeyli yerleşmesinde nüfus artışında şehrin yol üzerinde olmasının önemi büyüktür. Saimbeyli, İç Anadolu'yu Akdeniz kıyılarındaki liman şehirlerine bağlamakta olup Hıristiyan ve Türk nüfusunun bir arada yaşadığı yerleşme birimidir.

Saimbeyli'deki kale ve kilise kalıntıları, şehre verilen önemi ortaya koymaktadır. Bu tarihi yapılar, vadiyi kontrol edecek konumda yapılmıştır. Kale, vadinin iki birleşik tepesi üzerinde bulunmakta ve Saimbeyli ile Obruk akarsularına bakar konumdadır. Kilise, kalenin batısında olup tepe üzerinde kurulmuştur. Şehrin bu iki yapı etrafında gelişimini sürdürdüğü zamanla vadi boyunca Adana-Kayseri yolu üzerinde genişlediği görülür.

Saimbeyli'de şehir vadi boyuca genişlerken vadiden tepeye doğru evler üst üste taraçalar şeklinde yapılmıştır. Evler tek katlı olup, hepsinin terası bulunmaktadır. Bu özellikleri, Onar M'nin kaynaklarında bulunan XIX. yy Saimbeyli gravürü bunu doğrulamaktadır. (Şekil 3 ve 4)

Şekil 3: XIX. Yüzyıl Sonlarında Saimbeyli'den Görünüm

Şekil 4: XIV. Yüzyılda Saimbeyli'den Görünüm

Bu dönemde şehir, iki kısımdan oluşmaktadır. Kilise çevresinde Hıristiyanlar, kale çevresindeki İslam mahallesinde ise Müslümanlar oturmaktadır.

Bu bilgiler ışığında şehrin X. yy'da kurulduğu ve XVIII. Yy'a doğru vadiden yukarıya yayıldığı görülmektedir. Şehrin kuruluşunda güvenlik önemli olduğundan dolayı kale ve kilise vadiyi denetler konumda yapılmıştır. Şehrin çekirdeğini kale çevresindeki yerleşmeler oluştururken şehir, vadiden kaya yamacına doğru yayılmaktadır. Osmanlı Dönemindeki İslam Mahallesi bugün de kalenin çevresinde genişlemektedir.

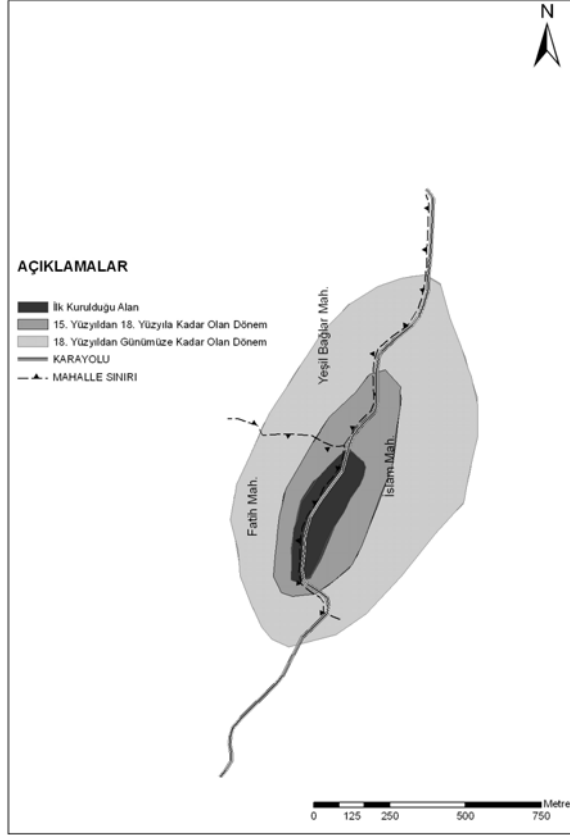
Saimbeyli cumhuriyet öncesinde büyük bir yerleşim birimi olmakla birlikte Kurtuluş savaşı esnasında şehir yakılıp yakılmıştır. Bunu araştırmacı Dr. Scaffer'ın 1890 yıllarında Saimbeyli'nin merkez nüfusunun 10.000 olduğunu belirtmesinden de anlıyoruz. (Onur, 1997: 104- 106). Ayrıca, Fransız V. Cuinet de XIX. yy'da Saimbeyli'nin toplam nüfusunun 12.000 olduğunu ifade etmektedir (Yurt Ansiklopedisi 1981: 63).

Saimbeyli (Hacin) de 200 yıl süreyle Türkler ile Ermeniler bir arada yaşamışlardır. Fakat Ermeniler dış güçlerin etkisiyle, birlikte yaşadıkları Türkleri öldürmeye başlamışlardır. Bu, Atatürk'ün Samsuna çıkıp, Kuva-yı Milliye'nin kurulmasına kadar devam etmiştir. Kurtuluş Savaşı esnasında Saimbeyli, coğrafi konumundan dolayı Kuva-yı Milliye için önemli bir yer olmuştur. Kuva-yı Milliye cephesi üzerinde olan Saimbeyli'yi de uzun süre Klikya komutanı Binbaşı Kemal Doğan ile Yüzbaşı Osman Tufan Bey'in komutaları altında Ermenilerle çok şiddetli çatışma-

lar olmuştur. Bu sebeple Saimbeyli, bölgede Ermeni zulmünün en acı hatıralarını yaşamıştır. Saim Bey, Milli Mücadelede Kuva-yı Milliye ordusunun subaylarından biri olarak görev yapmış olup bölgenin Ermenilerden kurtarılmasında büyük rol oynamıştır. Saim Bey, Mamure Caddesi'nde 15 Kasım 1920 tarihinde Fransızlarla girdiği çatışmada hayatını kaybetmiştir. Bu yüzden, İl Genel Meclis'inin kararıyla ilçenin Hacin olan adı ' Saimbeyli' olarak değiştirilmiştir (Saimbeyli Belediyesi 2001: 1). Hacin Ermenilerinin 1921'de yalnız şehir merkezinde yaptıkları katliamda 363 memuru feci şekilde öldürdükleri tespit edilmiştir. Bu olayda Hacin'in Fransız ordusunun bir güzergahı olması etkili olmuştur (Yalman 1977: 173-174). Kurtuluş Şavaşı esnasında şehir tamamen yakıldığı için ilçenin idari merkezi (1923-1926) Gürleşen Köyü'ne nakledilmiş olup daha sonra Doğanbeyli (1926-1929)'ye taşınmıştır. Savaş sonrası Saimbeyli yavaş bir gelişme göstermiştir. Bu olaylar, şehirdeki yönetim birimlerinin geçici süre için yakın yerleşim birimlerine taşınmasına sebep olmuştur. Fakat zamanla bu yönetim birimleri eski yerleşim merkezine taşınmıştır. Şehir, kurulduktan sonra gelişimini Saimbeyli Akarsuyunun iki yanında sürdürürken Adana-Kayseri yolu boyunca genişlemektedir.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türkiye gelişim sürecine girerken, Saimbeyli de bu gelişime paralel olarak büyümesini sürdürmüştür. Şehir nüfusu da bu büyümede büyük katkıda bulunmuştur. Şehir nüfusu yıllar itibariyle incelendiğin de, nüfus artışının yavaş olduğu görülür. Şehrin nüfusu 1935 yılında 783 kişiye, 1940 yılında 840 kişiye, 1945 yılında 1143 kişiye ve 1950 de 1584 kişiye ulaşmıştır. Bu artıştan dolayı 1950'de İslam Mahallesinden oluşan şehri, Belediye bir proje kapsamında 4 mahalleye ayırmaya karar vermiştir. Bu proje 1980'de de planlanmış ama uygulanmamıştır. Belediye Brifing Raporu olarak kalmıştır. 1950 Belediyeler Yılığında 4 mahalle 15.000 hane olarak belirtilmektedir (İller Bankası 1950: 203). Saimbeyli kaymakamlığı ve belediyesinde geçmiş yıllara ait verilerde böyle bir kaynak bulunmamaktadır. Bu veriler belediyenin yaptığı imar plan projesi olarak kalmış ve uygulanmamıştır. Kaymakamlık da bunu resmi olarak onaylamış 1950 ile 1997 yılları arasında şehrin sadece İslam mahallesinden oluştuğunu belirtmiştir (Saimbeyli Kaymakamlığı, 25.06.2008 tarihli resmi yazı). Saimbeyli 1955 yılında 1811 nüfusla artışını sürdürürken, 1960 yılında 2118 nüfusu olmuş, 1965 yılında ise 2671 nüfusa ulaşmıştır. Şehir doğal nüfus artışını sürdürerek, 1970 yılında 2637 kişiye ve 1975 yılında 3622'ye ulaşmıştır. Şehirde 1970-1975 dönemindeki bu artış doğal artış olmayıp, maden ocağının açılmasına bağlı olarak çevre köylerden aldığı göçe dayanmaktadır. Bu nüfus artışıyla birlikte şehir ve şehirsiz fonksiyonlar gelişirken, nüfusun iş imkânı artmıştır. Doğal artış devam ederken 1980'de maden ocaklarının kapanmasıyla nüfusun çoğunluğu Adana ve Kozan'a göç etmiştir. Bütün Türkiye'de olduğu gibi, tarımsal alandaki insan ihtiyacı, ailelerin

çok çocuk sahibi olmalarına neden olmaktadır. Göçlerle birlikte doğal nüfus artışı devam etmektedir. Bu sahada birkaç kişiyle yapılan görüşmeler de onlar da büyük şehirlere göç etmeyi planladıklarını belirtmişlerdir. Şehirde iş olanaklarının az olması, nüfusun okuma ve memuriyeti tercih etmesine sebep olmaktadır. Bu sebeplere bağlı olarak nüfus başka şehirlere göç verirken, çevre köylerden Saimbeyli'ye göç olmaktadır. Bu da az da olsa nüfus artışına sebep olmaktadır.

Şekil 5: Şehrin Tarihi Gelişim Haritası

1980'den sonra kuzyedeki gelişmeler vadi tabanının doğu ve batısındaki yamaçların, yerleşmeyi imkânsız kılan arazinin topografik özelliklerine bağlanabilir. Şehrin, güneye doğru gelişmesi topografyanın kısmen müsait olduğu alanlarda gerçekleşmiştir. Mevcut yerleşim birimlerinden kopuk olarak güneybatıdaki cezaevi ve spor alanı da 1980'de yapılmıştır. 1980'de yamaçtaki tek kat ve düzensiz evler yıkılarak, günümüzdeki iki üç katlı modern betonarme evler yapılmıştır. 1990'da Saimbeyli'de yerleşmenin araziye uygun şekilde geliştiği görülür.

1994 yılına kadar şehir, bir mahalleden oluşurken bu yıldan sonra belediye meclisinin kararıyla üç mahalleye ayrılmıştır. Bunlar, İslam, Fatih ve Yeşil Bağlar mahalleleridir.

İslam Mahallesi'nin nüfusu fazla olup burada 2092 kişi yaşamakta ve 423 konut ile 246 iş yeri bulunmaktadır. Bu mahalle merkezde olduğundan, şehirdeki devlet binaları ve ticari iş yerleri burada toplanmıştır. İslam Mahallesi, kuzeyde Yeşil Bağlar Mahallesi ve güneyde Fatih Mahallesiyle çevrilidir. Doğu ve batısının dağlık olmasından dolayı mahallelerin gelişimini arazi belirler.

Fatih Mahallesinde 1884 kişi yaşamaktadır ve burada 513 konut ve 48 iş yeri vardır. Spor sahası ve Pansiyonlu İlköğretim okulunun burada olması mahalleyi çekici hale getirmiştir,

Yeşil Bağlar Mahallesinin nüfusu daha azdır. Bu mahallenin nüfusu 1463 olup burada 354 konut ve 33 iş yeri bulunmaktadır. Topografya şartları, mahallenin gelişimini belirlemektedir. Saimbeyli Lisesi ve Fatih Mehmet İlköğretim Okulu nüfusu buraya çekecektir. Bu özellikleriyle önümüzdeki yıllarda, nüfusun buraya kayması beklenmektedir.

Şehirdeki çalışmalarda, binaların bir ve iki katlı olduğu gözlenmiştir. Üç katlı binalar daha çok merkezdedir. Merkez dışında üç katlı binalar, güneybatıdaki konut bölgesinde görülmüştür. İki lojman, bir lise ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu dört katlıdır. Yeni evler ve çok katlı binalar, 1980 sonrası yapılmıştır. İki odalı müstakil evler, 1980'den sonra birkaç tane kalmıştır.

Türkiye genelinde olduğu gibi modern inşaat malzemesinin kullanılması, Saimbeyli'ye de yansımıştır.1990 sonrasında betonarme evlerin sayısı artmıştır. Son yıllarda inşa edilen konutları betonarme evler oluşturur (Arslan 1991).

Saimbeyli'de 2008 yılı itibariyle 10675 hektar imar planlı arazide 1290 mesken 327 iş yeri ve 4000 nüfus bulunmaktadır. İş yerleri iki katlı evleri altında ya da iş hanları içindedir. İş yerleri sayısı belediyeden su abonelikleri sayılarak tespit edilmiştir.

Saimbeyli, vadi içinde geniş bir alana yerleşmiştir.1980'den sonra inşa edilen çok katlı binalar devlet kurumları olup, diğer binalar bir veya iki katlıdır. Şehirde yatay gelişim hız kazanırken şehir vadi boyunca düzlük alana yayılmaktadır.1980'den sonra yeni binalarla birlikte yeni yollar ve ara sokaklar açılmıştır. Gelecekte şehrin gelişimi, vadi içinde Adana yolu boyunca ve Yeşil Bağlar Mahallesiine doğru planlanmaktadır. Güneyde spor sahası çevresinde gelişmeler artmıştır. Yerleşmenin gelişim alanını Obruk ve Kirkot vadilerinin sınırlı düzlükleri ve eğilimli yamaçları oluşturmaktadır. Obruk vadi tabanını takip eden kara yolu, yerleşme düzenini ve arazi kullanımını etkileyen faktör olmuştur. Şehrin idari ve ticari merkezi, topografyanın da etkisiyle karayoluna bağlı olarak geliş-

miştir. Belediye çarşısının güneyinde devlet kurumları sıralanırken, kuzeyinde ticari amaçlı fonksiyonlar bulunmaktadır.

1980’de nüfusu 4061’dir. Buradaki artış 1980’de Türkiye’deki gelişmelerin Saimbeyli’de görülmesidir. Merkezdeki nüfus artışı çevreden gelen göçe bağlıdır. Saimbeyli’de 1985’de 4329 nüfus varken, 1990’da ise 4699 nüfus vardır. 2000 yılında da doğal nüfus artışı devam etmiş ve şehir nüfusu 5153 ulaşmıştır. Saimbeyli’de 2008’de adrese dayalı nüfus sayımında nüfusun 4000 olduğu tespit edilmiştir. Bu sayımın yapıldığı esnada genç nüfus, okumak ve geçici işlerde çalışmak için Türkiye’nin diğer şehirlerinde ikamet ediyordu. Bundan dolayı, nüfusta azalış görülüyor. Bu nüfus kışın Saimbeyli’den ayrılır ve yaz mevsiminde geri döner. Bu durum, her yıl ritmik olarak tekrarlanırken kışın şehir nüfusunu etkiler (Tablo 1).

2008 yılında ilçe genel nüfusu 17671 olup, bunun 4000’i merkezde, 11996’sında köylerde oturmaktadır. Saimbeyli’nin genel nüfusu düşünüldüğünde, Türkiye’de fazla göç veren şehirlerden biri olduğu söylenebilir. Saimbeyli’de birebir yaptığım görüşmelerde, her ailenin 4 ile 6 çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir. Bu aile fertlerinden en az dört kişinin yakın şehirlere göç ettiği vurgulanmıştır. İş olanaklarının kısıtlı olması, özellikle Kozan ve Adana’ya göçe sebep olmaktadır. Bu veriler ışığında şehirdeki nüfus dörde katlanırsa, Saimbeyli’nin gerçek nüfusu ortaya çıkacaktır.

Yıllar	Nüfus
1935	783
1940	840
1945	1143
1950	1584
1955	1811
1960	2188
1965	2671
1970	2637
1975	3622
1980	4061
1985	4329
1990	4699
2000	5153
2008	4000

Tablo 1: Saimbeyli Merkez Nüfusunun Yıllara Göre Dağılımı ¹

Saimbeyli’nin 1935-2008 yılları arasındaki genel nüfusuna baktığımızda kadın ve erkek nüfusu arasındaki oranın çok yakın olduğu görülür. İş olanaklarının sınırlı olması, kız ve erkek çocukların okumasını sağlamaktadır. Yöre insanı okuyup bir meslek sahibi olmayı tercih et-

¹ Kaynak DİE

mektedir. İş olanaklarının olmaması, okuma yazma oranının yüksek olmasına neden olurken, nüfusun çoğunluğunun devlette veya özel sektörde bir meslek sahibi olmasını sağlamaktadır.

2. Saimbeyli'nin Şehrsel Fonksiyonları

Şehirler, mevcut çeşitli fonksiyonları ile insanların kültür seviyelerinin yükselmesi ve iktisaden kalkınmalarına hizmet etmektedir. Şehir yerleşmelerinde belirleyici özellik şehrsel fonksiyonlardır. Çünkü nüfus miktarından çok, şehir halkının kültürel ve ekonomik durumu, yaşama ile çalışma seviyesi ve bütün bunların neticesinde etki alanlarının genişliği önemlidir (Göney 1984: 138-139). Şehir olarak tanımlanan bir yerleşmenin gerçekten şehir olup olmadığının belirlenmesinde fonksiyonlar en önemli unsurdur (Avcı, 2004: 16). Şehrsel fonksiyonlar, şehrin varlığını ve gelişimini mümkün kılan, devamı için gerekli altyapıyı sağlayan kaynaklardır (Tümertekin 1973: 41).

Şehir coğrafyasında fonksiyon kavramı ile hizmet ve bağlantılarının büyük önemi vardır. Şehrsel fonksiyonlar çok çeşitli olup bunların yapıları ve etki alanları olmak üzere iki temel özelliği ön plana çıkar (Doğanay 1983).

“Fonksiyon” kelimesi yerleşmelerle birlikte kullanıldığında sözlük anlamından farklı olarak, yerleşmeye önem kazandıran özellikler şeklinde değerlendirilir. Karaboran, bir şehrin belirleyici özelliğinin zamanla oluşan faaliyetler ve bunların sonucunda ortaya çıkan fonksiyonlarda aranması gerektiğini belirtmektedir (Kadioğlu 2004:230).

Çalışmanın bu bölümünde Saimbeyli'nin kuruluşunda rol oynayan ve gelişmesini sağlayan fonksiyonlar üzerinde durulacaktır.

Türkiye’de köy ve belediye idari kanununa göre, nüfusu 2000’den büyük olan yerleşmeler şehir kategorisine dâhildir. Dünyada farklı nüfus ölçütleri uygulanırken, Türkiye’deki coğrafyacılara farklı nüfus ölçütleri ileri sürmektedir. Bu ölçütler 2.000 ile 10.000 arasında değişmektedir. Şehir yerleşmesinde, nüfusla birlikte yerleşmenin çevreye götürdüğü hizmet ve fonksiyonu da önemlidir.

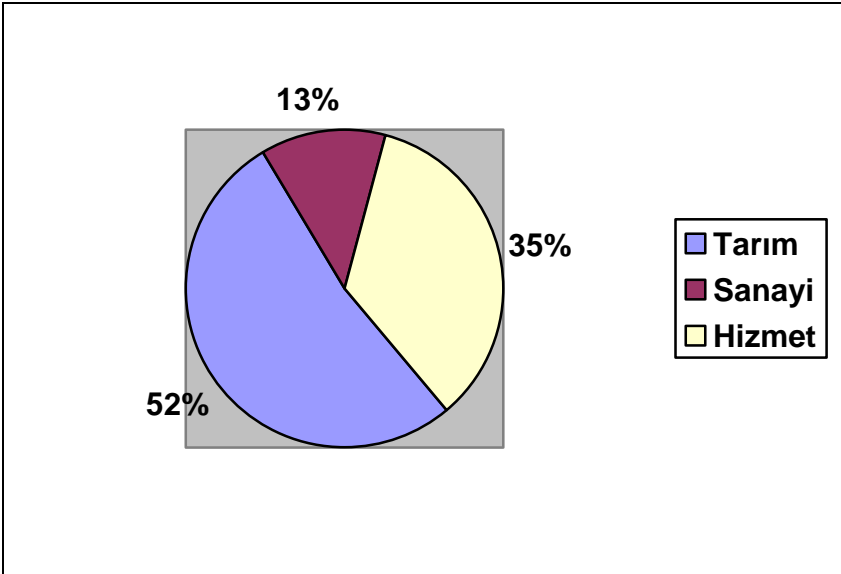
Şehirleri köylerden ayıran özelliklerin başında şehirlerin fonksiyonları gelir. Şehirde idari fonksiyonlarla birlikte sanayi hizmet fonksiyonları da vardır. Bu fonksiyonların hepsi, şehirde mevcut olmamakla birlikte bazı şehirlerde bunlardan sadece bir tanesi öne çıkmış durumdadır. Yani, şehrin kuruluşunda ve gelişmesinde bir fonksiyon önemli olmuştur (Şahin 2006: 343). Bu durumu Türkiye şehirlerinin bazılarında görmekteyiz. Özellikle kırsal kesimdeki tarım fonksiyonlu şehirlerde rastlamaktayız. Saimbeyli de bu şehirlerimizden biridir. Tarım fonksiyonuyla birlikte idari ve hizmet fonksiyonu bulunmaktadır. Tarımla uğra-

şanlar şehirde oturup şehir çevresindeki bağ ve bahçelerde tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Şehrin 2008 yılı genel nüfus sayımına göre nüfusu 4000 olup, 1820'si (% 40,5) iktisaden faal nüfustur. Bu veriler, şehre bağlı devlet kurumlarında çalışıp da tarımsal faaliyetle uğraşanları da kapsamaktadır. Bu nüfusun faaliyet kollarına dağılımına bakıldığında % 34,6'sı hizmet sektöründe, % 52,6'ısı tarım sektöründe, % 12,8'i ticaret sektöründe çalıştığı görülmektedir (Tablo 2) (Şekil 6).

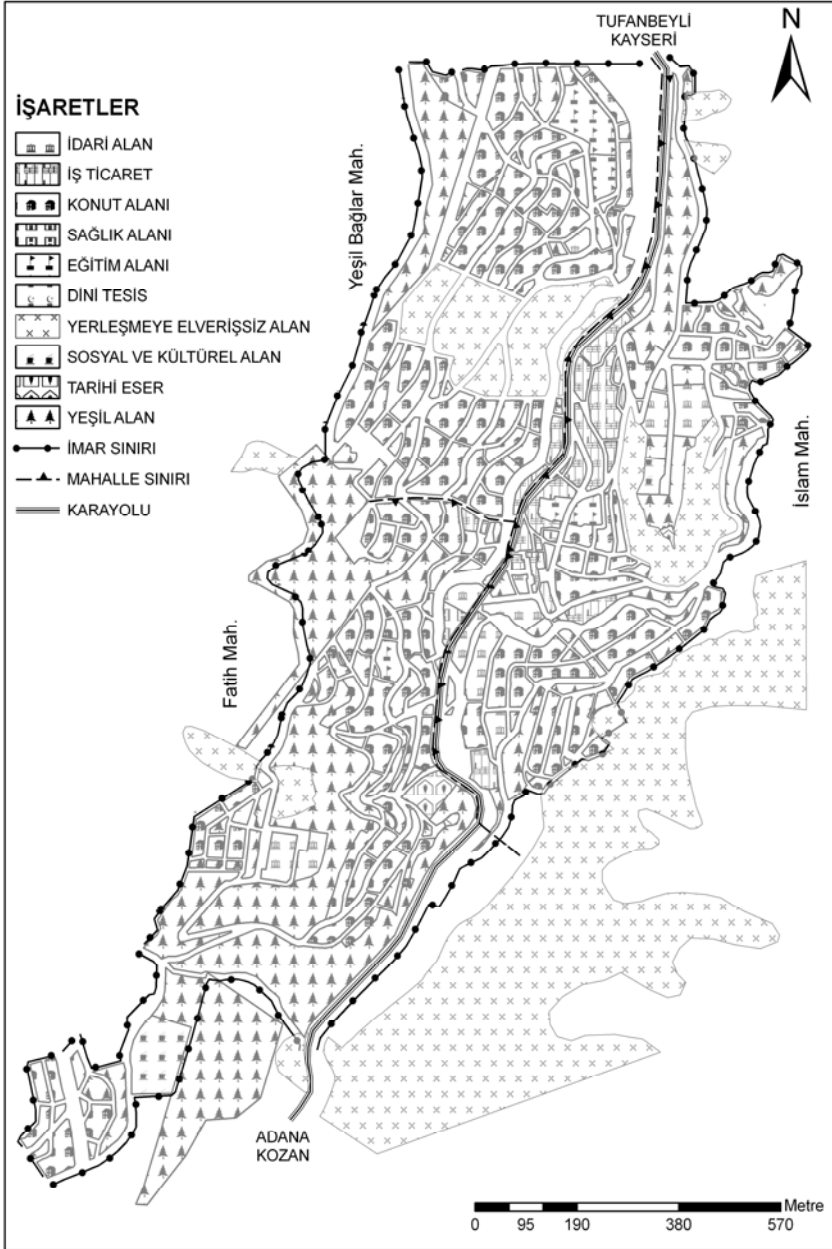
Toplam	Tarım-Orman	Ticaret-Sanayi	Hizmet
1820 (%100)	958 (%52,6)	232 (%12,8)	630 (%34,6)

Tablo 2: 2008 Yılı İktisaden Faal Olan Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı

2

Şekil 6: Saimbeyli'de 2008 Yılı Saimbeyli İktisaden Faal Olan Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı

Şekil 7: Saimbeyli'nin Fonksiyon Alanları (2008)

Şekil 8: Tufanbeyli-Adana Yolu Obruktan Görünüm

Şekil 9: Yeşil Bağlar ve İslam Mahallesi'nden Görünüm

Şekil 10: Adana-Saimbeyli Girişinden Görünüm

Şekil 11: Yeşil Bağlar Mahallesinden Görünüm

2.A Saimbeyli'nin yönetim fonksiyonu

Şehir ile kırsal arasındaki münasebetlerde şehirler, birçok bakımdan çevrelerindeki sahalara nazaran merkezî mevki teşkil etmektedir. Bunlar içinde en önemlilerinden biri şehirlerin idari fonksiyonlarıdır. Bir kural olarak idari işlerin yönetilmesi ve yürütülmesi ile ilgili faaliyetlerin şehirlerde toplandığı görülür. Şehirler idari bakımdan faaliyetleri dolayısıyla çevrelerindeki sahalarla doğrudan doğruya ilişki hâlinindedir (Göney 1984, 76).

Coğrafi konumunun Toros Dağları üzerinde yerleşmeye uygun bir vadi içinde bulunması, Saimbeyli'nin yönetim fonksiyonunu ön plana çıkarmıştır. Bunu tarihin bazı dönemlerinde de görmek mümkündür. Yönetim fonksiyonu, Roma ve Bizans dönemine kadar inmektedir. Saimbeyli'deki kilise ve kale kalıntıları bunu kanıtlamaktadır. Bu dönemlerde, Ermenilerin buraya yerleşerek nüfuslarının arttığı görülür. Saimbeyli Kapadokya-Kayseri-Adana bağlantılı stratejik bir konumda ordu yolu üzerindedir. Anadolu üzerinden yapılan Haçlı Seferleri sırasında Saimbeyli'ye önem verilmiştir. Burada Ermenilere destek verilerek kaleleri onarılmıştır. Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar zamanında da buraya önem verilmiş, kaleleri onarılarak Orta Anadolu'yu Adana Ovalarına ve bu suretle Akdeniz kıyılarına bağlayan Toros geçitlerinden birine tekabül eden bu yolun bulunması ve yönetimde önemli fonksiyonlar üstlenmeleri sağlanmıştır. Manastırlarını Kanuni Sultan Süleyman yaptırmış, değişik dönemlerde de kilise sayısını arttırmışlardır. Saimbeyli'de yönetim, merkezi nitelik kazanıp müftü, kadı gibi kamu görevlileri atanarak, Türk halkı da yerleşmeye başlamıştır. Türkler ile Ermeniler yıllarca bu yönetim biriminde dostça yaşamış, ne var ki I. Dünya savaşında bu dostluk bozulmuştur. Adana ve yöresi Fransızların eline geçince, Fransızlar Ermenileri Türklere karşı kıskırtmışlardır. Ermeniler, Türklere saldırmaya başlamıştır. Kuva-yı Milliye komutanlığı buradaki olayları durdurmak için burayı kuşatma altına almış ve kuşatma savaşa dönüşmüştür. Savaş esnasında iki ateş arasında kalan masum insanlar can vermiştir. Olayları yapanlar kaçmayı başarmışlardır. 29 Ekim 1923'de Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra, Saimbeyli ilçe olmuştur. Fakat Saimbeyli savaşta yakılıp yıkıldığı için, oturulacak bina kalmamıştır. Bundan dolayı Saimbeyli'deki devlet görevlileri geçici süre için, 1923–1926 yıllarında Gürleşen Köyüne ve 1926–1929 yıllarında da Doğanbeyli Köy'üne taşınmıştır. Daha sonra yeni binaların yapılmasıyla bu yönetim birimleri 1929 yılında Saimbeyli'ye taşınmıştır. Daha sonraki yıllarda da Saimbeyli'ye bağlı köy sayısında değişiklik olmuş, Tapan yöresindeki 8 köy Fekke'ye, Yağlıbasan yöresindeki 6 köy Göksun'a, Gazeli'nin batısındaki 7 köy Develi'ye bağlanmıştır. Bucak merkezi olan Tufanbeyli de ilçe olunca 30 köy daha Saimbeyli'den ayrılmıştır. Yıllar içerisinde Saimbeyli'ye

bağlı köy sayısı azaldığından çevreye verdiği hizmet sahası da daralmıştır. Fakat şehir büyümeye devam etmiştir.

Saimbeyli’de 1929’dan sonra, resmî kurum ve kuruluşlar teşkilatlanmıştır. Saimbeyli 1170 km² alanıyla merkezde bulunan nüfus ve merkeze bağlı 25 köy yerleşmesinin yönetim merkezidir. Saimbeyli, çevresine idari ve resmi anlamda yönetim sunmaktadır (Tablo 3).

Köyün Adı	Nüfusu(2000)	İlçe Merkezine Uzaklığı (km)
Aksaağaç	784	53
Avcıpınarı	209	17
Ayvacık	476	43
Beypınarı	255	24
Cıvıklı	277	30
Cumhurlu	309	30
Çatak	408	40
Çeralan	1085	62
Çorak	268	62
Değirmenciuşağı	420	30
Eyüplü	268	25
Gökmenler	650	44
Gürleşen	253	12
Halilbeyli	197	43
Himmetli	876	22
Kandilli	681	40
Kapaklıkuyu	389	45
Karakuyu	1460	43
Kızılağaç	653	43
Mahmutlu	409	34
Naltaş	198	75
Payamburnu	241	65
Tülü	159	16
Yardıbi	648	25
Yeniköy	378	30

Tablo 3: Saimbeyli’nin Yönetim Sınırları İçinde Kalan Köyler ve Bunların Nüfusu (2008) ³

Saimbeyli ilçe statüsünü aldıktan sonra idari fonksiyon olarak da güçlenmiştir. İdari fonksiyonun özelliklerinden olan resmî kurum ve kuruluşlar, merkezi kısımda toplanmıştır. Hükümet konağı, Özel İdare Binasının yanında, Cumhuriyet Caddesi üzerindedir. Belediye binası, Belediye çarşısı doğusunda ve Özel İdare Binası’nın kuzeyinde yer alır.

Belediye binasının güneyinde PTT binaları, İlçe Jandarma Komutanlığı ile yan yanadır. Tapu kadastro, belediye binasının içinde olup, Ziraat Bankası, müftülük ve Orman İşletmesi Müdürlüğü merkezdedir. Özel İdare’nin Yol Bakım Merkezi ve TEDAŞ, şehrin güney girişinde

³ Kaynak DİE Genel Nüfus Sayımı, Adana, 2008

Kozan Caddesi'nin kenarında yer alır. Bu kuruluşlar çok geniş bir alanın (1170 km²) idari fonksiyonunu yürütürken aynı zamanda Saimbeyli'nin idari fonksiyonunu ve idari alanını belirlemektedir. Yönetim fonksiyonu açısından 2008 yılı sayımlarına göre hizmet sektöründe çalışanlar nüfusunun %34,6'sını (630 kişi) oluşturmaktadır. Ancak, iş gücü çalışanları ise Saimbeyli Belediyesi (44 kişi), Orman İşletmesi (110 kişi), Kaymakamlık (23 kişi), Millî Eğitim personeli (125 kişi)'dir.

Şekil 12: Yeşil Bağlar ve Fatih Mahallesinden Görünüm

Şekil 13: Fatih ve İslam Mahallesinden Merkezden Görünüm

Şekil 14: Şehir Merkezinden İslam Mahallesinden Görünüm

Şekil 15: İslam ve Fatih Mahallesinden Görünüm

2.B. Saimbeyli'nin kültür fonksiyonu

Şehirler aynı zamanda kültürel fonksiyonların doğmasına ve gelişmesine de zemin hazırlamaktadır (Göney 1984: 79). Yerleşmelerin gelişmesinde ve önem kazanmasında kültürel fonksiyonlar, büyük rol oynamaktadır. Bu fonksiyon, sadece şehir merkezini etkilemekle kalmaz, etki sahasındaki alana da hizmet sunar.

Cumhuriyetin ilanından sonra, il genelinde olduğu gibi ilçede de eğitime ağırlık verilmiştir. Bütün şehir merkezlerinde olduğu gibi Saimbeyli'de de kültürel gelişimi okullar sağlamaktadır. 1928 yılında İslâm Mahallesi'nde Atatürk İlköğretim Okulu açılmıştır. Bunu, diğer mahallelerde açılan eğitim kurumları takip etmiştir. 1972'de Saimbeyli Lisesi, 1989'da Fatih Sultan İlköğretim Okulu, 2005'de Yatılı İlköğretim Bölge Okulu açılmıştır. Şehrin kültürel fonksiyonunda etkili olan eğitim-öğretim kurumları, 1970-2005 yılları arasında açılmıştır. Özellikle mesleki okulların açılmasına ağırlık verilerek, gençlere daha da yararlı olunabilir. Halk Eğitim bünyesinde açılan kurslar gençler için kültürel imkânlar sağlamaktadır. Fakat bunlar onların yetişmesi için yetersizdir.

Okullar dışında Saimbeyli şehrinde, çıkarılan bir yerel gazete kültürel açıdan katkı sağlarken halk kütüphanesi de bu açıdan ilçeye önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Kültürel fonksiyonlara bağlı olarak açılan 4 okul ve halk Eğitim kurslarında 78 öğretmen, 10 hizmetli ve 4 memur görev yapmaktadır. Kültürel fonksiyonlar Saimbeyli'de önemli bir istihdam kaynağı oluşturmaktadır (Tablo 4).

Eğitim Kurumunun Adı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Personel Sayısı
Saimbeyli Lisesi	579	23	6
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	380	15	3
Atatürk İlköğretim Okulu	359	24	2
Fatih Sultan Mehmet İlköğretim Okulu	168	14	3

Tablo 4: Saimbeyli İlçe Merkezindeki Başlıca Okulların Öğrenci, Öğretmen ve Personel Sayısı ⁴

2.C. Saimbeyli'nin Sağlık Fonksiyonu

Sağlık hizmetlerinin çoğunluğu şehirlerde toplanmıştır. Bu sağlık kurumları çevreye de hizmet vermektedir. Çevrelerindeki kır sahalarda oturanlar bu merkezlere gelerek sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadır (Göney 1984: 79). Üniversite ve araştırma hastaneleri genellikle şehirler-

⁴ Kaynak Saimbeyli Kaymakamlığı, 2008

de bulunmaktadır. Buralar uzak olduğundan dolayı devlet hastaneleri sağlık hizmetlerini bir dereceye kadar yerine getirmektedir.

Saimbeyli’de sağlık hizmetleri, Merkez Çatak ve Karakuyu Sağlık Ocakları ile bunlara bağlı 6 sağlık eviyle yürütülmektedir.

Saimbeyli merkezde 4 doktor, 1 diş hekimi, 4 hemşire, 6 ebe, 2 sağlık memuru, 1 laborant, 1 şoför, 1 hizmetli ve 13 acil tıp personeli ile halka hizmet vermektedir. Diğer sağlık ocaklarındaki doktor eksikliği merkezdeki doktorları zor durumda bırakmaktadır. Merkezdeki doktorlar, tüm köylerin aile planlaması ve doğum hizmetlerini yürütmekte ve okul aşularını yapmaktadır. Şehirdeki sağlık ocağı 10 yataklı kapasiteye sahiptir. Saimbeyli’de iki eczane hastalara hizmet vermektedir. Köylerdeki sağlık ocaklarında uzman doktorlar olmadığından, Saimbeyli’de doktorlar yeterli hizmet verememektedir. Doktorlar köylerin sağlık hizmetlerini yürütmekte ve okul aşularını yapmaktadır.

3.Saimbeyli’nin Ekonomik Fonksiyonu

3.A. Saimbeyli’nin ticaret fonksiyonu

Şehirler, çevrelerine birçok ticari hizmet götürmektedir. Büyük şehirlerde toptan satış faaliyetleri önem kazanmaktadır. Şehirlerde bir hizmet olarak toptancılık, bir merkezin iktisadi etki sahasının genişliğini belirlemede kullanılmaktadır. Şehirlerde ki mevcut büyük mağazaların hizmet sahaları ve bu saha dahilinde devamlı müşterileri ve buldukları yerler vardır (Göney 1984:94).

Dünyadaki tüm şehirler için geçerli olan bir husus, şehirlerdeki muhtelif ticari hizmetlerin etkilerinin aynı mesafede eşit ölçüde hissedilmemesidir. Yani ticarete konu olan çeşitli maddelerin alışveriş uzaklıkları farklıdır (Göney 2004: 54).

Saimbeyli, çevresine hizmetler götürürken çevredeki köylerin toptan satış merkezini oluşturmaktadır. Ticarethaneler ve atölyeler, küçük ve orta ölçekli olarak görülür. Saimbeyli’de 327 iş yeri faaliyet göstermektedir (Tablo 5).

İşyeri ve Türü	İş Yeri Sayısı
İnşaat Malzemeleri	65
Elektrik Gaz ve Su	7
İmalat Sanayi	53
Ulaşım ve Depolama yeri	35
Bakkal ve Market	20
Toptan ve Perakende Ticarethane	148
Tuhafiye ve Ayakkabı	15
Kahve ve Çay Ocağı	8

Tablo 5: Saimbeyli İlçe Merkezinde Ticaret Türü, İş Yeri Sayısı ⁵

⁵ Kaynak Saimbeyli Belediyesi, 2008

Saimbeyli’de 2008 yılında ticaret fonksiyonunda istihdam edilenlerin sayısı 350 kişidir. Saimbeyli’de ticari iş yerleri günlük ihtiyaçlara dayalı iş yerlerinden oluşmaktadır. Gıda, giyim ve toptan satış yapan iş yerlerinin sayısı fazladır.

Ticaret fonksiyonu da çevreye göre gelişmiştir. Fakat sadece 1 banka bulunmaktadır. Saimbeyli’de ticarete canlılık veren, sürekli açık olan semt pazarıdır. Saimbeyli ve çevresindeki köylerden pazarlara alış-verişe gelenler ticari hayata canlılık verir.

Saimbeyli’de sanayi ve imalat fazla gelişmemiştir. 2007’de açılan atölye şeklindeki marangozhaneler önemli bir yer tutar. Çevrede işletilen bakır ve kömür ocakları olsa da bunlar istihdam açısından yeterli değildir.

3.B. Saimbeyli’nin Ulaşım Fonksiyonu

Genel anlamıyla insan veya eşyanın bir yerden diğer bir yere hareket etmesini anlatan ulaşım faaliyeti yeryüzünde çeşitli “yerler, bölgeler” arasındaki ilişkilerin oluşmasını sağlar (Tümertekin vd. 1995:479).

Bir yer veya bölgenin ekonomik olarak gelişmesi iyi bir ulaşım ağıyla etrafına bağlanmasına bağlıdır. Bir şehrin çevresiyle olan münasebeti ulaşım sektörüyle gerçekleşmektedir. Bu sektör karşılıklı etkileşimi ortaya çıkarmaktadır.

Saimbeyli şehri ulaşım yönünden önemli bir konuma sahiptir. Eski çağlardan beri İç Anadolu’yu Akdeniz’e bağlayan yol ağı üzerinde bulunmaktadır. Saimbeyli, Akdeniz’e geçiş yolu olarak asırlarca kervanların kullandığı yolu oluşturmaktadır. Adana’dan Kayseri’ye giden yol üzerinde kurulmuştur. Günümüzde bu özelliğini fazla sürdürememektedir. Konumu bakımından önemlidir. Ancak, yol ağı iyi olmadığı için fazla tercih edilmemek de ve diğer yol ağları kullanılmaktadır. Günümüzde daha çok yöre insanı tarafından kullanılan bu yol ağı iyileştirilip mesafe kısaltılsa daha fazla tercih edilecek, özellikle Kayserili sanayiciler ve iş adamları tarafından bu yol kullanılacaktır.

Bu olumsuzluklara rağmen yöre halkı ve Kayserililer için ulaşım seferleri düzenlenmektedir. Günde dört defa Adana’dan Kayseri’ye otobüs seferi vardır.

Saimbeyli’den Adana’ya ve Kayseri’ye minibüs seferleri de bulunmaktadır. Adana’ya Saimbeyli köylerinden gününbirlik minibüs seferleri yapılır. Bunlar fazla faal olmayıp sadece halkın ihtiyacını karşılamak içindir. Kayseri-Adana yolu Saimbeyli’yi diğer ilçelere ve komşu illere bağlar. Saimbeyli’nin bütün köyleriyle ulaşım bağlantısı vardır. Minibüsler düzenli olarak çalışmaktadır. Saimbeyli, Adana’ya 175 km, Kayseri’ye 221 km, Tufanbeyli’ye 38km, Göksun’a 91 km, Kahramanmaraş’a

190 km, Kadirli'ye 116 km, Kozan'a 86 km ve Feke'ye 36 km uzaklıktadır (Tablo 6).

Merkezine Merkezi	Uzaklık (km)
Saimbeyli-Adana	157
Saimbeyli-Kayseri	221
Saimbeyli-Tufanbeyli	38
Saimbeyli-Göksun	91
Saimbeyli-Kahramanmaraş	190
Saimbeyli-Kadirli	116
Saimbeyli-Kozan	86
Saimbeyli-Feke	36

Tablo 6: Saimbeyli'nin Bazı İl Merkezleriyle Komşu İlçe Merkezlerine Uzaklığı (2008)

Ulaşım faaliyetleriyle ilgili olarak Telekom hizmetleri de önemlidir. İlçe merkezi ve köylerin tamamında telefon bulunmaktadır. Haberleşmenin rahat bir şekilde yapıldığı ve postaların günlük olarak gelip gittiği belirtilmektedir.

3.C. Tarım Fonksiyonu

Küçük şehirlerimizin pek çoğunda ailelerin bir kısmının geçimleri, büyük ölçüde tarım faaliyetine dayanır. Nüfusu 10.000 ile 50.000 arasında, hatta 100.000'e kadar nüfuslu şehirlerde durum böyledir. Bundan dolayı Türkiye'de kırsal nüfusu tarımsal nüfus olarak kabul etmek doğru değildir. Nitekim tarımla uğraşan nüfus, kırsal nüfustan çok daha fazladır. Bu durum, ilçe merkezi ve küçük şehir olan tarım şehirlerimizde oturan ailelerin önemli bir kısmının, yakın çevredeki toprakları ekip biçerek ve hayvan yetiştirerek geçimlerini sağlamalarının sonucudur. Bu yerleşmelerde oturan nüfusun bir kısmı da ticaretle uğraşarak küçük atölyelerde ve yönetim hizmetlerinde çalışarak geçimlerini sağlarlar (Şahin vd. 2006: 344-345). Saimbeyli de bu şehirlerimizden biri olup tarımsal fonksiyonu daha önemlidir. Çünkü nüfusun çoğunluğu şehir etrafındaki bağ ve bahçelerden geçimini sağlamaktadır. Bu da Saimbeyli'de tarımsal fonksiyonun önemini ortaya koymakta ve tarımsal faaliyetleri incelememizi gerektirmektedir.

Saimbeyli'nin yönetim birimleriyle birlikte yüzölçümü 117.000 hektardır. Bunun 10.675 hektarlık alanını Saimbeyli şehir merkezi kaplar. Arazinin eğimli yapısından dolayı tarıma uygun olan alanları bulmak zor olduğundan, tarla ziraatı yapabilecek geniş alanlara rastlamak mümkün değildir. Bu nedenle, bağ ve bahçe ziraatı önem kazanmakta ve meyvecilik ön plana çıkmaktadır. Bahçelikler Saimbeyli etrafındaki eğimli alanda oluşturulduğu için, çok küçük araziler vardır. Günümüzde genç nüfus okumak için kışın büyük şehirlere gitmektedir. Bağ ve bahçelerle uğraş-

çak nüfus azalmaktadır. Bu da bahçe bakımını olumsuz etkilemektedir. Yaz ve kışın nüfusta büyük farklılık vardır. Yazın emekli olanlar ve yay-laya çıkanlar gelmektedir. Yazın nüfus artmakta ve kışın azalmaktadır. Fakat buradaki nüfus son yıllarda bağ ve bahçelik işlerine önem vermiş-tir. Büyük şehirlerde iş bulamayıp geri dönenler meyvecilik faaliyetlerine yeniden başlamıştır. Burada yetiştirilen kiraz türlerinin Hollanda gibi ülkelere satılmasıyla bahçecilik önem kazanmıştır. Özellikle son yıllarda kiraz üretimi artmıştır. Devlet de kredilerle bu faaliyeti desteklemektedir. 5000 dekar araziye dikilmiş kiraz ağaçlarından yılda 1.000 ton ürün sağ-lanmakta ve bunlar yurt dışına ihraç edilmektedir. Hollanda bu alıcılardan biridir. Üzüm bağları da fazladır. 16.150 dekarlık bağ alanından yılda 3000 ton üretim gerçekleştirilmektedir. Buna bağlı olarak pekmez ve şarap yapımı artırılabilir. Trabzon hurması da yetiştirilmektedir.

Köylerde 7400 adet büyükbaş ve 30 bin adet küçükbaş hayvan ol-duğu tespit edilmiştir. Fenni arıcılık ayrı bir gelir kaynağı olup ilçede 5000 adet arı kovani mevcuttur. Kovan sayısı artırılabilir. Yılda 50 ton bal üretilmektedir. Şehrin çevresinde üç büyük alabalık üretim çiftliği olup yılda 200-250 ton civarında alabalık üretilmektedir. Saimbeyli çev-resinde ormanlık alan fazladır. Gövdesi sağlam olan ceviz ağaçları kesil-mekte ve kereste olarak kullanılmaktadır. İlçede 12.000 adet ceviz ağa-cından yılda 70 ton ceviz elde edilmektedir. Orman ürünlerine bağlı ola-rak marangoz atölyeleri açılabilir. Mobilyacılığın geliştiği günümüzde bu alanda işçi istihdam edilmektedir.

4. Saimbeyli'nin Merkezîyet Özelliği

Şehirlerin tarih boyunca geleneksel fonksiyonlarının belirli bir böl-geye ticari ve idari merkezlik etmek, yani bölgelerin tarımsal ürünlerini pazarlamak ve bölgelerine mamul mallar ve kentsel hizmetler satmak olduğunu görüyoruz. (Tümertekin 1971:192).

Yerleşme merkezîyetinin güçlü veya güçsüz olması şehrsel mer-kezde sunulan hizmetlere, orada yer alan faaliyetlerin hacmine ve merke-zin erişebilirlik durumuna bağlı olduğundan (Gootman 1976: 33) yerleş-melerin merkezîliği ile ilgili çalışmalarda o merkezin ticari çekim gücü, yerleşmenin nüfusu, fonksiyonların yapısı, sahip olduğu donatılar ve etkilediği sahalar göz önünde bulundurulmaktadır (Karakaş 2004:172).

Şehirlerin merkezîyeti, fonksiyonlarıyla birlikte çevreye götürdüğü hizmetlere ve ulaşım ağına bağlıdır. Saimbeyli sağlık fonksiyonunun yürütülmesinde sağlık ocağı hizmet vermektedir. Sağlık ocağı yetersiz olduğu için, küçük cerrahi müdahalelerin yapılabileceği tam teşekküllü küçük bir hastanenin olması daha iyi olacaktır. Çevresindeki dağ köyleri-nin sağlık hizmetlerini daha iyi karşılayacak ve merkezi fonksiyonu arta-caktır.

Çevre yerleşmelerle olan ulaşım sayısı bakımından Saimbeyli ilçesi köyleriyle günlük seferlerde yeterli olup kırsal kesimle düzenli bağlantı vardır. İlçenin ulaşımı, Adana, Kozan ve Kayseriyle günlük otobüs seferleriyle rahatlıkla yapılmaktadır. Günlük belli saatlerde otobüs seferleri ile etki sahası genişlemektedir.

Merkeziyetin gücünü ticaret fonksiyonu belirler. Merkezde yer alan perakende ve toptan satış yerleri ve çevreden bunu almaya gelen nüfus sayısı ticarete canlılık katar. Saimbeyli çevresi dağlık olduğundan merkeziyet özelliğini kendisinde toplamıştır. Çevre köylerle perakende ve toptan satış sürekli canlı kalmaktadır. Çevre köylerde yaşayanlar ihtiyaçlarını Saimbeyli'den karşılarken, ürettikleri tarımsal ve hayvansal ürünleri de burada satmaktadırlar. Saimbeyli merkeziyet özelliğini korurken gerekli hizmetleri de çevre köylere götürmektedir.

SONUÇ

Saimbeyli, Akdeniz Bölgesi'nin Adana bölümünde, Adana İline bağlı bir ilçe merkezidir. Toroslarda Adana-Kayseri karayolu üzerinde bulunan şehir, Obruk ve Kirkot Çayları kenarında dar bir vadi içerisinde oldukça eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Şehrin ilk merkezi, vadiyi kontrol altında tutabilmek için savunma amaçlı Badimon kalesi etrafında oluşturulmuştur. X. yüzyıldan, XIX yüzyıla kadar merkezi önemini korumuş ve önemli bir nüfus barındırmıştır. Yangın ve isyanlarla şehir yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. XVI yüzyıldan 1994 yılına kadar tek mahalle olarak kalmıştır. Cumhuriyetten sonra, tek mahalle olarak şehir büyümüştür. İslam Mahallesi etrafında ve Obruk ve Kirkot Çayları kenarında genişlemiştir. Şehir genişlediği için, 1994'de üç mahalleye ayrılmıştır. Bunlar, İslam Mahallesi, Yeşil Pınar Mahallesi ve Fatih Mahalleleridir. İslam Mahallesi topografya şartlarından dolayı genişleme imkânı bulamaz. Günümüzde Yeşil Bağlar Mahallesi'nin topografyası uygun olduğundan şehir bu istikamette genişlemesini sürdürmektedir. Cumhuriyet döneminde gerileyen şehir, günümüzde gelişmesine devam etmektedir.

Şehrin önemli karayolu üzerinde olması nedeniyle yola bağlı olarak ticaret ve tarım fonksiyonu gelişmiştir. Fonksiyonlarındaki bu gelişmeyle çevresindeki yerleşim birimlerini etki sahasında tutmaktadır. Saimbeyli hızlı gelişmeler nedeniyle Cumhuriyet öncesi önemini kaybetmiştir. Günümüzdeki gelişimi yavaştır. Tarımsal fonksiyonlarını ve turizm fonksiyonlarını geliştirerek önümüzdeki dönemlerde yeniden önem kazanabilir. İkliminin uygun olması, tarım ve turizmi geliştirecektir.

Tarım ve turizm fonksiyonlarına önem vermelidir. Saimbeyli çevresindeki bağ ve bahçelerde yetiştirilen kirazlar yerinde pazarlanarak, dış ülkelere ihraç edilmektedir. Bu kirazlar doğal ortamda yetiştirildiği için Hollanda gibi ülkeler tarafından satın alınmaktadır. Bu kiraz alanları,

geliştirilerek nüfusa daha fazla iş olanakları sağlanabilir. Devlet de bu alanların geliştirilmesi için, çiftçiye destek kredileri verebilir. Saimbeyli çevresi tarihi ve doğal güzellikleri ile bozulmamış yörelerimizden biridir. Son yıllarda büyük şehirlerin gürültülü havasından kaçmak isteyen turistler için, çekici hale getirilebilir. Buraya turizm yatırımları yapılarak turist gelmesi sağlanabilir. Bu alanlarda gelişme sağlanırsa genç nüfusun göçü engellenebilir.

Şehrin idari fonksiyonu gelişmiş olup çevre köylere gerekli hizmetleri götürmektedir. Saimbeyli cumhuriyetten günümüze kendi nüfusunun çeşitli ihtiyaçlarını karşılarken çevresinde dar bir etki alanı oluşturmuştur. Gelecekte Saimbeyli artan nüfusuyla, önemli tarımsal üretim alanlarıyla, turizm imkanları ve bunların geliştirilmesiyle ve ulaşım ağının iyileştirilmesiyle fonksiyonel olarak gelişecektir. Etki sahası fazla genişlemese de fonksiyonel olarak gelişebilecektir

KAYNAKÇA

- AKKAYA N. (2003), *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, 2 Baskı, İstanbul.
- AKTAN, S. (1985), *Adana İli Yakın Çevresi İncelemeleri*, Atay Kardeşler Yayıncılık, Adana.
- ARSLAN, A. (1991), *Saimbeyli (Adana) İmar Planı Araştırma Raporu*, Adana.
- AVCI, S. (2004), “Şehirselleşmelerin Belirlenmesinde Kullanılan Kriterler ve Türkiye Örneği”, *İstanbul Üniv. Edb. Fak. Sosyoloji Dergisi*, İstanbul Üniv. Yayın: 4533, 3. Dizi. 9. s. 16.
- BAYKARA T. (1988), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyansa Girişi, Anadolu'nun İdari Taksimi*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları 86 seri VII. S, A 7, Ankara.
- DOĞANAY, H. (1983), *Erzurum Şehirselleşmelerinin ve Başlıca Planlama Sorunları*, (A.Ü. Edb. Fak. Coğ. Böl. Doçentlik Tezi), Erzurum.
- GİRGİNER, S. (2005), *Arkeolojik Bir Araştırmanın Ardından Saimbeyli Adana Valilik Yayını*, Kemal Matbaası, Adana.
- GOTTMAN, J (1976), *Şehirselleşmenin Gelişmesi* (çev. Nazmiye Özgüç), İ.Ü. Cağ. Ent. Yay. No:80, İstanbul.
- GÖNEY, S. (2004), “Şehir Bölgesi ve Planlaması”, *İ.Ü. Edebiyat Fak. Sosyoloji Dergisi*, III. Dizi, S. 9, İstanbul.
- GÖNEY, S. (1984), *Şehir Coğrafyası*, İstanbul Üni. Edb. Fak. Yay. No: 2274 Coğrafya Enst. Yayın 91 C. I, İstanbul.
- İBN BİBİ (1996), *El-Evamiru'l-Ala'iyye Fi'l-Umuri'l-Ala'iyye* (Selçukname), (çev. Mürsel Öztürk), C. I, Ankara.
- İller Bankası (1950), *Belediyeler Yıllığı*, C. 3, Ankara.
- KADIOĞLU, Y.-BEKDEMİR Ü. (2004), “Akçaabatta Şehirleşme ve Şehirselleşmelerin Fonksiyonları”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Yıl: 9, S. 11, Çizgi Kitabevi, Konya.

- KARAKAŞ, E (2004), “*Kemaliye'nin Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi C. 14. S. 2. Elazığ.
- LAZARA; S. VENİSE (1899), *Sissouan ou L'armeno- Cilicie Description Geographique et Historique, Avec Carte et Illustrations*, Librairie Orientale H. Samula 51, Rue Monsieur-le-Prince Paris vi?
- ONAR, M. (1987), *Kuruluşundan Kurtuluşuna Bağlantılı ile Saimbeyli*, Ekin Yayıncılık, Adana.
- ÖZGÜL, N.-Metin, S.-GÖĞER, E.-BİNGÖL, İ.-BAYDAR, O.-ERDOĞAN, B. (1973), “Tufanbeyli Dolayının (Doğu Toroslar Adana) Kambriyen, Tersiyer Kayaları” Türkiye Jeoloji Bülteni XVI 16/1, 83, Ankara.
- ÖZTÜRK S. (2006), *Osmanlı Salnamelerinde Maraş Sancağı*, 1284-1326/1867-1908 II, Kahraman Maraş Belediyesi Kültür Araştırması, İstanbul.
- Saimbeyli Belediyesi (2001), *Saimbeyli Kültür, Turizm, Ekonomik Rehberi*, Ulusoy Yayıncılık, Adana, 1
- RAMSAY, W.M. (1961), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası* (çev. Mihri Pektaş) Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul.
- SEZEN, Tahir (2006), *Osmanlı Yer Adları*, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 21 Ankara.
- ŞAHİN, C. DOĞANAY H. ÖZCAN, M.A. (2006), *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, Gündüz Eğitimi ve Yayıncılık. 4. Baskı, Ankara.
- TEXİER C. (2002); *Küçük Asya Coğrafyası Tarihi ve Arkeolojisi* (çev Ali Suat) Cilt III Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara.
- TUTKUN S.Z. (1983), “Saimbeyli (Adana) Yöresinin Jeolojisi ve Tektonik Özellikleri” (A.Ü. Fen Bil. Ens. Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- TÜMERTEKİN, E. (1973), “Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirselleşmeler”, İstanbul Üniv. Yay No: 1840, Coğ. Enst. Yay. No: 72, İstanbul.
- TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ N. (1995), *Ekonomik Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- TÜMERTEKİN, E. (1973), *Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirselleşmeler*, İ.Ü. Yay. No:1840 Coğ Enst. Yay. No:72, İstanbul.
- YALMAN (Yalçın), A., R. (1997), *Cenupta Türkmen Oymakları II*. (Hazırlayan Sebahat Emir) Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yurt Ansiklopedisi (1981), *İl İl Dünyası Bugünü Yarını*, Cilt I, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.
- Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Nüfus Sayımı*, 2000, Adana.
- Saimbeyli Kaymakamlığı Brifing Raporu*, 2000.
- Saimbeyli Kaymakamlığı 25.06.2008 Yazı İşleri Müdürlüğü, B 054 VLK 4016800/ 492/518 kayıtlı Resmi Yazı*, Saimbeyli/ Adana
- <http://www.saimbeyli.bel.tr> (25/ 12/ 2007)
- <http://www.saimbeylikaymakamligi.gov.tr> (23 /12/ 2007).